

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
зі спеціальності 07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фіскальне та митне адміністрування»
з теми:
**«Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходної
частини місцевих бюджетів»**

Виконавець:
студентка ФФБС
Мороз О.В. _____

Науковий керівник
к.е.н., ст.викладач Луценко І.С

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. В умовах реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні проблеми місцевого оподаткування є й досі актуальними, оскільки саме місцеві податки і збори є не тільки одним із головних джерел доходів місцевих бюджетів, а й інструментами державного регулювання. За допомогою відповідних фінансових ресурсів органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати повну свою фінансову автономію, що має сприяти належному функціонуванню місцевих установ освіти, охорони здоров'я, культури, соціальної інфраструктури, розвитку комунального господарства, соціального захисту населення територіально-адміністративних утворень. Втім, сучасний механізм місцевого оподаткування не дозволяє розв'язати такі проблеми, а нестабільність податкового законодавства, неузгодженість і суперечливість окремих його положень свідчить про необхідність його реформування.

Теоретичне підґрунтя до сучасного розуміння проблем місцевого оподаткування закладене у працях відомих зарубіжних економістів в сфері податкових фінансів: Р. Берда, Ш. Бланкарта, Дж. Б'юкенена, Р. Масгрейва, Ю. Немеца, Д. Норта, Г. Райта, Дж. Стігліца, Х. Ціммермана та інші.

Різні аспекти місцевого оподаткування розкриті у працях таких українських науковців: В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, І.С. Волохової, Ю.Б. Іванова, О.П. Кириленко, В.І. Кравченка, А.І. Крисоватого, М.І. Крупки, І.О. Луніної, В.М. Мельника, Ю.В. Пасічника, В.В. Письменного, А.М. Соколовської, В.М. Суторміної, Л.Л. Тарангул, В.М. Федосова, С.І. Юрія та інші.

Втім, особливої актуальності набувають питання, пов'язані з моніторингом, діагностикою та систематизацією нагромадженого досвіду вітчизняної економіки, узагальненням досягнень зарубіжних країн в царині формування та ефективного використання місцевих податків і зборів, що особливого значення набуває в умовах проведення децентралізації та реформи місцевого самоврядування.

Важливість вирішення зазначених проблем обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили його мету та завдання.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних засад місцевого оподаткування та надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення його основних елементів в напрямках визначення резервів зміцнення податкової бази місцевих бюджетів.

Визначена мета обумовила наступні завдання кваліфікаційної роботи:

- визначити податкову компоненту формування доходів місцевих бюджетів;
- розкрити економічну сутність місцевих податків і зборів ;
- висвітлити ретроспективу розвитку місцевого оподаткування;
- проаналізувати сучасний механізм місцевого оподаткування в Україні;

- оцінити бюджетоутворюючу роль місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України до та після прийняття Податкового кодексу України;

- провести моніторинг надходжень місцевих податків і зборів до доходів бюджету міста Одеси;

- дослідити іноземний досвід місцевого оподаткування та можливість його адаптації в Україні;

- запропонувати пріоритетні напрямки удосконалення місцевого оподаткування та визначити резерви зміцнення податкової бази місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес формування доходів місцевих бюджетів України за рахунок місцевих податків та зборів, його оптимізація та резерви зростання.

Предметом кваліфікаційної роботи є економічні відносини між фізичними й юридичними особами та державою, що виникають у процесі формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів.

Методи дослідження кваліфікаційної роботи. Теоретико-методологічна основа дослідження базується на діалектичному методі наукового пізнання, системному підході до вивчення процесів формування доходів місцевих бюджетів. Для наукового вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань використовувалися як загальнонаукові, так й спеціальні методи та прийоми, зокрема: теоретичного узагальнення, наукової абстракції, методів індукції та дедукції – для визначення сутності податків від зовнішньоекономічної діяльності; *історичний метод* – при дослідженні ретроспективу розвитку місцевого оподаткування; *метод синтезу* – для вивчення можливостей адаптації світового досвіду місцевого оподаткування; *статистико-економічні методи*, зокрема: *графічний, статистичних прийомів групування, динамічних порівнянь* – з метою дослідження бюджетоутворюючої ролі місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України; *методів економіко-математичного моделювання* – для проведення прогнозування фіскальної ефективності місцевих податків у доходах місцевих бюджетів України на 2019-2020 рр.

Особистий внесок. Наукові положення, висновки і пропозиції дослідження, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи становлять статистичні дані Державної фіскальної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Департаменту фінансів Одеської міської Ради, положення, нормативно-правові акти національного та зарубіжного законодавства з питань податкового регулювання, періодичні видання, наукові збірники, матеріали науково-практичних конференцій, монографії та друковані праці українських і зарубіжних учених.

Науковою новизною отриманих результатів є теоретичне обґрунтування та практичне вирішення сукупності завдань пов'язаних із місцевим оподаткуванням в Україні, а саме:

- набули подальшого розвитку напрямки удосконалення основних елементів місцевих податків і зборів з метою визначення резервів збільшення їх у власних доходах місцевих бюджетів України;
- набули подальшого розвитку рекомендації щодо проведення моніторингу надходжень місцевих податків і зборів до доходів бюджету м. Одеси.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення і результати кваліфікаційної роботи викладені в одній науковій статті на тему: «Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації» у «Збірнику студентських наукових праць».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що представлені напрямки удосконалення можуть бути використані в роботі Фіскальної служби України та органів місцевого самоврядування при розробці нормативно-правових актів, у роботі науково-дослідних установ та навчальному процесі.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 98 сторінок друкованого тексту, містить 21 таблицю, 13 рисунків. Список використаних джерел нараховує 69 найменувань та займає 7 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади становлення і розвитку місцевого оподаткування»** визначено податкову компоненту формування доходів місцевих бюджетів; розкрито економічну сутність місцевих податків і зборів та висвітлено ретроспективу розвитку місцевого оподаткування.

У другому розділі **«Оцінювання формування дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів»** проаналізовано сучасний механізм місцевого оподаткування в Україні; оцінено бюджетоутворюючу роль місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України до та після прийняття Податкового кодексу України, а також проведено моніторинг надходжень місцевих податків і зборів до доходів бюджету міста Одеси.

У третьому розділі **«Напрями удосконалення місцевого оподаткування в Україні»** досліджено іноземний досвід місцевого оподаткування та можливість його адаптації в Україні. Крім того, запропоновано пріоритетні напрямки удосконалення місцевого оподаткування та визначено резерви зміцнення податкової бази місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації

ВИСНОВКИ

1. У результаті визначення податкової компоненти формування доходів місцевих бюджетів було надано трактування категорій «місцевий бюджет» та «доходи місцевих бюджетів». Крім того, встановлено, що податковою компонентною формування доходів місцевих бюджетів є: окремі загальнодержавні податки (податок та збір на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності; рентна плата; акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів; частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального) та місцеві податки і збори (податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір). На відміну від загальнодержавних податків, місцева податкова компонента на 100 % формує доходи місцевих бюджетів України, що у подальшому повинна становити основу фінансової самодостатності органів місцевого самоврядування.

2. Досліджуючи економічну сутність місцевих податків і зборів визначено, що місцеві податки і збори є податки і збори, які встановлюються як вищим органом влади, так і органами місцевого самоврядування, проте запроваджуються лише рішенням місцевого органу влади, що діє на відповідній території, є обов'язковими для сплати на даній території та надходять до місцевого бюджету. Місцевим податкам і зборам характерні усі ознаки загальних податків, але вони мають й свої особливості за адресністю; за роллю у формуванні бюджетів; за періодичністю сплати; за цільовим спрямуванням. Крім того встановлено, що місцеві податки і збори виконують: фінансову, регулюючу та децентралізуючу функції.

3. У результаті висвітлення генезису виникнення та розвитку місцевих податків і зборів було зазначено, що місцеві податки запроваджує вперше Англія у XVII ст. у вигляді податку на користь бідних. В Україні розвиток місцевих податків і зборів можна об'єднати у два періоди, а саме: перший період (1991-2010) – до прийняття Податкового кодексу України. Такий період розвитку місцевих податків і зборів характеризується неефективним механізмом місцевого оподаткування, оскільки наряду з дією 14 місцевих податків і зборів податкова складова формування доходів місцевих бюджетів була незначною, а на адміністрування цих податків витрачались значні витрати; другий період (2011 – по теперішній час) – після прийняття Податкового кодексу України, який характеризується докорінною зміною місцевого оподаткування з метою вдосконалення адміністрування податків, зниження податкового навантаження на підприємництво та створення стимулів для інноваційно-технологічного розвитку вітчизняної економіки

4. Аналізуючи діючий механізм оподаткування місцевими податками і зборами, встановлено, що він визначений окремо для кожного податку і потребує застосування великої кількості правил, що пов'язані з необхідністю визначення ставок, платників податків, об'єктів та бази

оподаткування, а також застосування податкових пільг. Наведено практичні приклади розрахунків окремих місцевих податків.

5. У результаті проведення аналізу бюджетоутворюючої ролі місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів з'ясовано, що бюджетоутворююча роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України зростає з кожним роком. Це підтверджується зростанням частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України. Крім того, було прогнозовано бюджетоутворюючу роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України на 2019-2020 рр., яка у відповідних роках становитиме 28,9% та 29,6% (розраховано відповідно до прогнозних показників).

Прогнозування було здійснено за допомогою одно факторних регресійної поліноміальних моделей:

- $y = 817,33x^2 - 3E+06x + 3E+09$ – здійснювалось прогнозування надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України. Статистичний аналіз цієї моделі показав, що вона може бути використана для отримання прогнозу на майбутні часові періоди. Оскільки модель є адекватною ($R^2=0,9873$), тобто така, що описує 98,73% вхідних даних.

- $y = 2451,6x^2 - 1E+07x + 1E+10$ – здійснювалось прогнозування надходжень доходів місцевих бюджетів України. Статистичний аналіз цієї моделі показав, що вона може бути використана для отримання прогнозу на майбутні часові періоди. Оскільки модель є адекватною ($R^2=0,9598$), тобто така, що описує 95,98% вхідних даних.

6. У результаті проведення моніторингу надходжень місцевих податків і зборів до бюджету м. Одеси з'ясовано, що основними бюджетоформуючими джерелами за період 2015-2018 рр. доходів бюджету міста Одеси є податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки і збори, та акцизний податок. У структурі місцевих податків і зборів бюджету м. Одеси до 2017 року найбільшу питому вагу займала плата за землю, де у середньому вона становила 47,6%, єдиний податок був другим за обсягами надходжень до місцевих податків і зборів та складав у середньому 42,4%. Починаючи з 2017 р. ситуація змінилась та єдиний податок має найвищий рівень концентрації у місцевих податках і зборах бюджету м. Одеси та у 2018 р. становив на рівні 51 %. Крім того, було порівняно структуру місцевих податків і зборів бюджету м. Одеси до прийняття Податкового кодексу України, де констатовано, що структура місцевих податків і зборів була значно ширшою, а найбільший рівень концентрації мали ринковий збір, збір за парковку та комунальний податок.

7. У результаті дослідження зарубіжного досвіду справляння місцевих податків і зборів, на відміну від України, для зарубіжних країн характерна висока фіскальна ефективність місцевих податків. Так, в частка місцевих податків у доходах місцевих бюджетів в США становить 65%; в Австрії – 72%, Данії – 51%; Іспанії – 31%; Німеччині – 45 %; Англії – 37%. Не тільки за рівнем концентрації місцевих податків у доходах місцевих бюджетів країн світу має

відмінності Україна, а й за кількістю саме місцевих податків. Наприклад, у Франції кількість місцевих податків досягає – 40; у Німеччині – 55; у Бельгії – 100; у Італії – 70. Проте є й країни у яких обмежена кількість місцевих податків і зборів такі як: Англія, Польща, Японія, США. Крім того, проаналізовано, досвід зарубіжних країн щодо справляння таких місцевих податків як: податок на майно, транспортний податок, туристичний збір та визначені можливості використання зарубіжного досвіду в українській практиці.

8. Запропоновано пріоритетні напрямки удосконалення місцевого оподаткування та визначено резерви зміцнення податкової бази місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів в умовах фіскальної децентралізації:

- в частині єдиного податку на законодавчому рівні збільшити критерії обсягу доходів за рік для платників єдиного податку та відповідно ставок єдиного податку, з метою зростання кола платників єдиного податку, що в свою чергу приведе до підвищення рівня фіскальної ефективності єдиного податку;

- в частині податку на нерухомість відмінне від земельної ділянки, на законодавчому рівні змінити базу оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, а саме визнати не загальну її площу, а вартісну оцінку майна це дозволить виконати принцип справедливості в оподаткуванні та приведе до зростання бюджетоформуючої ролі відповідного податку. Крім того, якщо хоч не змінювати бази оподаткування необхідним є переглянути перелік пільг, що надаються з відповідного податку;

- в частині транспортного податку на законодавчому рівні розширити перелік транспортних засобів, що підлягатимуть оподаткуванню відповідним податком, а саме: яхти, літаки, вертольоти, мотоцикли середньоринкова вартість яких становить понад 450 тис. грн, самохідні машини, що є у власності як юридичний, так й фізичних осіб;

- в частині туристичного збору запровадити додаткову ставку туристичного збору саме для готелів категорії «п'ять зірок» та «чотири зірки» на рівні 10% від мінімальної заробітної плати на 1 січня податкового року;

Крім того, рекомендовано запровадити податок на рекламу та утилізаційний збір.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра

Мороз О.В.

«Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходної частини місцевих бюджетів»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У роботі розкривається актуальність дослідження за обраним напрямом, ставиться проблема, мета і завдання дослідження, визначаються предмет та об'єкт дослідження.

У кваліфікаційній роботі розглядаються теоретичні засади розвитку місцевого оподаткування, а саме: визначається податкова компонента формування доходів місцевих бюджетів; розкривається економічна сутність місцевих податків і зборів; висвітлюється ретроспектива розвитку місцевого оподаткування.

Проаналізовано сучасний механізм місцевого оподаткування в Україні. Оцінено бюджетоутворюючу роль місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України до та після прийняття Податкового кодексу України, а також проведено моніторинг надходжень місцевих податків і зборів до доходів бюджету міста Одеси.

Досліджено іноземний досвід місцевого оподаткування та можливість його адаптації в Україні, а також запропоновано пріоритетні напрямки удосконалення місцевого оподаткування та визначено резерви зміцнення податкової бази місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів в умовах фіскальної децентралізації.

Ключові слова: доходи місцевого бюджету, місцевий бюджет, місцеве оподаткування, місцеві податки і збори, податки

ANNOTATION

qualification work for a master's degree

Moroz O.

«The role of local taxes and fees in shaping the revenue side of local budgets»

Odessa National University of Economics

c. Odessa, 2019

Qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions and a list of sources used.

The paper reveals the relevance of the study in the chosen direction, sets the problem, purpose and objectives of the study, defines the subject and object of the study.

The qualification work examines the theoretical principles of local tax development, namely: determines the tax component of the formation of local budget revenues; reveals the economic nature of local taxes and fees; The retrospective of the development of local taxation is highlighted.

The modern mechanism of local taxation in Ukraine is analyzed. The budget-forming role of local taxes and levies in the formation of local budget revenues of Ukraine before and after the adoption of the Tax Code of Ukraine was evaluated, as well as the monitoring of local taxes and levies to the Odessa city budget revenues.

The foreign experience of local taxation and the possibility of its adaptation in Ukraine were investigated, as well as the priority directions of improvement of local taxation were proposed and the reserves of strengthening the tax base of local budgets at the expense of local taxes and fees were determined in the conditions of fiscal decentralization.

Keywords: local budget revenues, local budget, local taxation, local taxes and fees, taxes